

Europa moet digitaal op eigen benen staan

Veel Europese scholen en bedrijven zijn afhankelijk van apps van Amerikaanse bedrijven als Google en Microsoft. Dat is gevaarlijk. Laten we investeren in software van eigen bodem, betoogt Etienne Valk.

President Trump en vicepresident Vance klimmen op de schouders van techreuzen om nóg hoger van de toren te kunnen blazen. De afgelopen decennia is het Europese wantrouwen tegen Amerikaanse big tech-diensten al gestaag toegenomen; met de herverkiezing van Trump is die toename versneld. Zo vindt onder veel Europese gebruikers momenteel een migratiestroom plaats van WhatsApp naar chatalternatief Signal Messenger. Signal roept als non-profit met open-source software en een privacyvriendelijk karakter natuurlijk meer sympathie op dan het door Zuckerbergs Meta aangestuurde WhatsApp. Maar we moeten niet over het hoofd zien dat ook Signal draait op de Amerikaanse datacentra van Amazon en Microsoft. Dit laat de gebrekkige bescherming van gegevens en rechten van individuele Europese gebruikers in stand.

Hoogste tijd voor een solide Europese digitale infrastructuur. Een die zich houdt aan Europese regulering en daarmee burgers en overheden waarborgen biedt tegen macht en inmenging die gepaard gaat met digitale infrastructuur.

Europa loopt grote risico's door hele overheidsapparaten te laten opereren op dergelijke datacentra. Die risico's worden (opnieuw) tastbaar met Trumps sancties tegen het Internationaal Strafhof in Den Haag. Boven op de financiële sancties en inreisverboden zou Trump de bewijsstukken die op Microsofts servers stonden opgeslagen ontoegankelijk kunnen maken, was de zorg.

Etienne Valk is onderzoeker aan het Instituut voor Informatierecht, Universiteit van Amsterdam

Datacenter Equinix AM4 op het Science Park in Amsterdam. FOTO KIM VAN DAM, ANP

Het is duidelijk dat de vijandige houding van de regering-Trump zich niet beperkt tot internationaal opererende gerechtshoven. De Amerikaanse regering neemt ook een ofensieve houding aan tegenover Europa, getuige de importheffingen, overnamedreigementen en politieke inmenging.

Europese waarden

De EU heeft 'digitale soevereiniteit' al enkele jaren op de politieke agenda staan. Via het Next Generation Internet-initiatief van de Europese Commissie wordt sinds eind 2023 ook het Mobifree-onderzoeksproject gesponsord. Mobifree brengt verschillende start-ups bij elkaar die

Groei ten koste van alles mag niet het motto zijn in Europa

samen alle diensten aanbieden – zij het vooralsnog op kleinere schaal – die nodig zijn om een smartphone te gebruiken: (chat-)apps, app stores, mobiele besturingssystemen en clouddiensten. Allemaal van Europese bodem en open source (met openbare broncode). Europa heeft de capaciteiten en middelen om een soli-

de eigen digitale infrastructuur op te zetten. Het is een kwestie van samenbrengen en opschalen. En ja, dat vergt investeringen met publiek geld. Net zoals bijvoorbeeld Amazon sinds 2000 miljarden aan (Amerikaans) overheidsgeld ontving.

Noodzaak bij het opschalen is om dat niet te doen volgens het big tech-motto 'groei ten koste van alles' en de perverse prikkels die dat met zich meebrengt. Europese burgers en overheden willen evenmin met handen en voeten gebonden zijn aan een te machtige digitale infrastructuur van eigen bodem. Binnen het Mobifree-project ontwikkelen wij (het Instituut voor Informatierecht en Waag Futurelab) een

De antwoorden op de vraag van Laura van Baars

Gemeentegeld voor dure buurtmagazines en prestigeprojecten

Chique communicatie-uitingen, een onnodige centrumvernieuwing en een prijzige vogelkijktoren – het zijn een paar voorbeelden van uitgaven waar gemeenten volgens lezers op zouden kunnen bezuinigen.

Dubai in de Hoeksche Waard

Een tweetal voorbeelden van geld over de balk gooien. Een complete centrumvernieuwing in Zuid-Beijerland. Het was, in de oude situatie, keurig bestraat en echt netjes. Zo'n beetje elke inwoner vindt het pure verspilling. Maar er was begroot en 'geld over'. Kosten: ruim twee miljoen. En dan project Hitsertse Kade: een recreatieterrein, al tientallen jaren geliefd. Er stond een snackwagen voor ijs en patat. De nieuwe situatie: grote steigers erbij en een vogelkijktoren. De locatie is

belachelijk: er komen daar haast geen bijzondere vogels, veel te druk en saai qua natuur. Ondanks bezwaren van een werkgroep gingen de plannen door. Na twee weken moest de toren gesloten worden omdat er vanaf werd gesprongen, zelfs vanaf het dak, tien meter hoog, terwijl er nog geen drie meter water staat. Samengevat: de initiatiefnemers wilden, het geld – een miljoen – kwam er, de plannen werden uitgevoerd, de burgers niet gehoord. Ik noemde het project 'Dubai in de Hoeksche Waard'. Dit was géén duivels dilemma! Gewoon kostbaar geld waarmee je armoede kunt bestrijden of het openbaar vervoer gaande houden verspillen. Schande!

John den Besten Zuid-Beijerland

Vrijwillige dienstverlening

Bij bezuinigingen worden bijna altijd mensen getroffen die al zo vaak de kloos zijn en die vervolgens gecompenseerd gaan worden. Dit geeft

heel vaak veel gedoe. Wellicht is het te overwegen om een proef te houden met gratis dienstverlening. Nu worden bijvoorbeeld ook al streekbusjes door vrijwilligers bestuurd en dat levert echt veel voordeel op voor de hele streek.

Henk Sieben Rekken

Geld genoeg

Gemeenten moeten bezuinigen, en de vraag luidt: wat kan een tandje minder? In dezelfde krant op pagina 21: 1750 miljard dollar keerden bedrijven vorig jaar uit aan hun aandeelhouders. Er is dus geld genoeg, maar het zit in de verkeerde zakken. De regering hoeft alleen maar een beetje van die winsten af te romen en aan de gemeenten te geven, dan hoeft er helemaal niet bezuinigd te worden! Waarom legt de regering zo veel taken op het bordje van de gemeenten, zonder daar geld voor beschikbaar te stellen? Wij kunnen wel als brave burgers iets verzinnen wat

Een nutteloze toren voor een miljoen euro, met dat geld kun je ook armoede bestrijden

een tandje minder zou kunnen, maar ik stel voor dat we daar niet aan beginnen, want straks zeggen ze nog: zie je wel, dit of dat kan wel een tandje minder.

Hilde van Dijk Leiden

Halleluja-berichten

In mijn gemeente Amsterdam zou de gemeente kunnen bezuinigen op 'chique' communicatie-uitingen. Regelmatig krijgen we mooie 'buurtmagazines' in de bus met informatie over de wijk, huis aan huis bezorgd. Met veel foto's en op duur papier. Er staan vaak halleluja-berichten en eufemismen in, terwijl je als burger weet dat de werkelijkheid minder rooskleurig is. Een simpeler buurtkrant zou ook voldoen, waarin de echte onderwerpen aan de orde komen en de burger wordt opgeroepen eigen verantwoordelijkheid te nemen voor bijvoorbeeld het schoonhouden van de woonomgeving.

Rita Joldersma Amsterdam

Europa verplicht
berichtenwisseling
tussen chatapps
mogelijk te maken

stapsgewijze handleiding die softwareontwikkelaars ondersteunt bij het ontwikkelen van softwarediensten die wél verenigbaar zijn met Europese waarden en wetgeving. Die handleiding vertrekt vanuit het gegeven dat onlinediensten zich in steeds meer aspecten van de samenleving mengen, op ingrijpendere manieren. Of dit nu gaat om de dagelijkse communicatie en werkzaamheden binnen overheden (Outlook, Teams en Word, alle van Microsoft), het onderwijs (idem), of communicatie tussen vrienden en familie (WhatsApp, Instagram en Facebook, alle van Meta). Daarmee sleutelen die diensten mee aan de invulling van de publieke en sociale

waarden die ons leven vormgeven. Al in de vroege fasen van het maakproces van software moet rekening worden gehouden met de invloed op gebruikers. Die 'architectuur' bepaalt namelijk voor een belangrijk deel wat er bijvoorbeeld met jouw persoonsgegevens gebeurt, hoe verslavend bepaalde apps zijn, of welke apps überhaupt beschikbaar gemaakt kunnen worden in een app-store.

Openbreken
Fundamentele rechten bieden tegenwicht aan te vergaande staatsmacht ten opzichte van burgers, maar tegenwoordig ook steeds meer aan de macht van online platforms

ten opzichte van gebruikers. Zo staan fundamentele rechten aan de basis van veel recente technologiewetgeving. Simpel gezegd: de AVG beschermt persoonsgegevens, de DSA vrijheid van meningsuiting en – juiste – informatievergaring op onlineplatformen en de AI Act biedt consumentenbescherming. De Digital Markets Act heeft als doel het tegengaan van misbruik door big tech bedrijven van hun (te) grote marktmacht. De wet doet dat door het 'openbreken' van onlinediensten. Bijvoorbeeld door ze te verplichten berichtenwisseling tussen chat-apps van verschillende aanbieders mogelijk te maken. Het afdwingen van effectieve naleving verloopt wegens hevige weerstand bij Amerikaanse techreuzen tot nu toe maar geleidelijk, terwijl veel Europese aanbieders zulke 'interoperabiliteit' juist van meet af aan integreren.

Waardig alternatief
Het voorgaande is slechts een greep uit recente EU-technologiewetgeving. Die nieuwe normen moeten toepasbaar gemaakt worden voor mensen in de verschillende lagen van softwarebedrijven. Alleen zo krijgen burgers, consumenten en publieke en private organisaties een waardig alternatief voor voldoende scheiding tussen technologische – en daarmee politieke – machten. En zo voorkom je dat we Amerikaanse valkuilen importeren. Een mooie groepsopdracht, die Europa dichter bij elkaar brengt in tijden van voortwoekerd nationalisme.

lezersreacties

Minder streng, meer fatsoen
Het kabinet-Schoof steunt op een meerderheid van de Nederlanders die gestemd zouden hebben voor 'het strengste asielbeleid ooit'. Haaks daarop staat de recente analyse van het SCP (*Trouw*, 1 april). Een grote groep Nederlanders wil juist meer nuance in het debat. Daarmee heeft dit kabinet dus een stuk minder bestaansrecht dan het claimt. Het zou dit kabinet sieren als het een draai zou maken en het ingezet te asielbeleid met meer nuance vormgeeft. En met meer fatsoen.
Roel de Paus Ede

Onzinnige claim
De vuurwerkbranche verlangt een vergoeding van bijna 900 miljoen euro als er een vuurwerkverbod zou komen (*Trouw*, 31 maart). Ik vind deze claim onzinnig. Allereerst omdat een beetje ondernemer dit verbod allang had kunnen zien aankomen. Ze mogen blij zijn dat de over-

heid hun geen rekening stuurt voor de vele uren politie- en brandweerinzet, en dat de verzekeraars de branche niet aanklagen voor de medische kosten en de materiële schade door hun producten.
Pieter Salomons Zuidwolde (Dr.)

Rommel in de ruimte
Wat een geruststellend bericht: ook in de ruimte maken we er een rotzooi van (*Trouw*, 1 april). Laten we dus maar snel overgaan tot het exploiteren van de diepzee, vooral met een goede marktwerking. Eerst doen en dan denken.
Bart Achterberg Weesp

Traditioneel autocratisch
Interessant verhaal over mensen die (terug) naar Rusland willen vanwege de traditionele waarden daar (de Verdieping, 31 maart). Jammer dat niet de vraag is gesteld hoe ze staan tegenover traditionele Russische tsaristische waarden als autocratie,

vermoorden van politieke tegenstanders, onderdrukking en uitbuiting van de bevolking. Want die lijken toch een stuk belangrijker in het huidige Rusland dan christelijke naastenliefde.
Lars Krekt Oostvoorne

Muziek in de baarmoeder
'Muziek is gewoon onmisbaar, al vanaf de babytijd' (de Verdieping, 31 maart). Ik zou dit nog sterker willen zeggen: nog voor de geboorte. Toen mijn moeder zwanger was van mij, merkte zij mijn reacties op bij klasisieke muziek op de radio. Ik reageerde zo duidelijk dat zij letterlijk zei: 'Dit is een heel muzikaal kind'. Later kon ik op de piano spelen wat destijds op de radio was. Het gehoor is het eerste actieve orgaan en het zou mooi zijn als men dit tijdens de zwangerschap al beseft. Je geeft je kindje er een groot cadeau mee.
Brigitta Wemekamp-Koopman Ommen

vanuit
Brussel
Romana
Abels

Romana Abels is EU-correspondent en schrijft om de week een column vanuit Brussel

De EU kan op talloze manieren 'bezorgd' zijn

Thijs Reuten, een onvermoeibare Europarlementariër namens GroenLinks-PvdA, vindt dat de Europese Commissie zich in sterkere bewoordingen moet uitlaten over de arrestatie van de burgemeester van Istanbul. Dat had Reuten dinsdag tegen *Brusselse Nieuwe* gezegd. De Europese Commissie zou wat Reuten betreft kunnen zeggen wat Frankrijk zegt, dat de arrestatie een ernstige aanval op de democratie is. Het had kunnen zeggen wat Duitsland zegt: politieke tegenstanders horen niet thuis in de gevangenis. Maar de Europese Commissie blijft vaag. Ze is 'bezorgd'. Is dat alles, wilde Reuten weten. Anderen vroegen meteen of de Europese Commissie misschien met opzet haar mond houdt, omdat het de steun van Turkije straks nodig heeft bij het verdedigen van Oekraïne en nu al bij het tegenhouden van migranten naar Europa. Dat kan. Maar wie de Europese Commissie een beetje in de gaten houdt, ziet ook dat ze dol is op het woord 'bezorgd'. Dat kun je zien op X, waar iemand met het account *Is EU concerned?* bijhoudt hoe bezorgd precies. In de ondertitel de mogelijkheden: zeer, diep, sterk, serieus, zwaar, extreem en zelfs ongeëvenaard. Meteen valt op hoeveel verschillende vormen van zorgen er zijn. De Europese Commissie was bijvoorbeeld op 5 maart 'zeer bezorgd' over onregelmatigheden in het Servische parlement, maar eerder was het 'diep bezorgd' over het inperken van burgerrechten in Hongkong.

Zeer, diep, sterk, serieus, zwaar, extreem en zelfs ongeëvenaard

De Europese Commissie kan trouwens ook 'diep verdrietig' zijn, bijvoorbeeld als de Amerikaanse president heffingen aankondigt, en 'veroordelen', zoals wanneer Noord-Korea raketten afschiet. 'De EU veroordeelt de lancering van ballistische raketten.' Onlangs ontdekte de Andrew Rettman, buitenlandchef van de *EU Observer*, dat de EU nooit zomaar een van deze woorden kiest. Er is in het diplomatieke woordenboek een hele trap aan woorden die de Europese emoties kunnen uitdrukken: als Brussel een beetje ontstemd is zegt het dat het iets 'betreurt', maar het kan ook veroordelen, sterk veroordelen en de hoogste trede: 'veroordelen in de sterkst mogelijke termen'.

Met de laatste woorden werd de Russische inval in Oekraïne veroordeeld en ook de 7 oktober-aanvallen van Hamas. Landen begrijpen onderling dat er dan eigenlijk staat dat de EU buiten zichzelf van woede is.

Thijs Reuten wil dat die woede veel vaker wordt uitgesproken, en niet zo zuinigjes als nu. Want het is veel makkelijker om boos te zijn op Noord-Korea, een land waar Brussel verder helemaal niets mee te maken heeft, dan op een land waar je ook afspraken mee moet maken over handel of migranten. Commissievoorzitter Ursula von der Leyen zei het dinsdag nog: de Europese Commissie heeft zich in het kader van de diversificatie voorgenomen om met nog veel meer landen handelsakkoorden te sluiten. Dan heeft Brussel minder last van de heffingen van Donald Trump. Daar is Thijs Reuten vast niet tegen. Maar je hoort hem al zeggen: als de EU blijft zeggen dat het een 'waardengemeenschap' is, dan kan het die waarden ook wel eens uiten, ook als het gaat om landen waar ze net iets meer mee te maken heeft.